RMUTK JOURNAL OF LIBERAL ARTS

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2563

การศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอในนิทานพื้นบ้าน

THE STUDY OF PGA K'NYAU CULTURAL IDENTITY IN FOLKTALES

วิเชษฐชาย กมลสัจจะ[1*]

Wichetchay Kamonsujja[1*]

[1] *สาขาภาษาไทย สถาบันวิจัย พัฒนา และสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*

[1] *Educational Research Development and Demonstration Institute. Srinakharinwirot University*

(Received: December 21, 2019; Revised: February 25, 2020; Accepted: June 3, 2020)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน โดยศึกษานิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ ของหมู่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่ริม อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จากหนังสือนิทานชุด "แม่เป็นปลา พ่อเป็นน้ำ" จำนวน 15 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า นิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอปรากฏวัฒนธรรมทางด้านที่เกี่ยวกับวัตถุ 5 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) เครื่องมือเครื่องใช้ 2) พาหนะ 3) อาหารและเครื่องดื่ม 4) เครื่องดนตรี และ 5) เครื่องแต่งกาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางวัตถุที่เกิดจากความสามารถ และภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ ดำเนินชีวิตผูกพัน ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าได้เป็นอย่างดีในด้านวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับทางวัตถุ ปรากฏ 4 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) ด้านความเชื่อ 2) ด้านภาษา 3) ด้านการเลี้ยงชีพและการดำเนินชีวิต และ 4) ด้านประเพณี ซึ่งทำให้เห็นบริบททางสังคม และภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอผ่านตัวบทนิทานพื้นบ้านได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: อัตลักษณ์วัฒนธรรม, กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ, นิทานพื้นบ้าน

ABSTRACT

This academic article was aimed to examine the Pga K'nyau culture identity appeared in folktales. Pga K'nyau folktales of Nong Tao, Mae Wang, Chiang Mai Province. This was investigated through fifteen folktale books of "Fish is Mom, Water is Dad". It was found that Pga K'nyau folktales appeared the material culture consisted of 5 main types which were 1) implements 2) vehicle 3) food and beverage 4) musical instruments and 5)costume. All of these reflected the material culture was built up by Pga K'nyau ability and wisdom. It was living in nature perfectly, especially living in a wild. Non-material culture appeared for 4 main types which were 1) belief 2) languages 3) living and lifestyle and 4) tradition which indicated Pga K'nyau social context and other cultural reflection through the folktales obviously.

Keyword: Pga K'nyau culture, folktales, cultural identity

---

[1] อาจารย์, ประจำสาขาภาษาไทย สถาบันวิจัย พัฒนา และสาธิตการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, นครนายก

Instructor, Department Thai Language Teaching, Educational Research Development and Demonstration Institute. Srinakharinwirot University, Nakornnayok.

* Corresponding author: E-mail address: Wichetchay_jimmy@hotmail.com

1. บทนำ

มนุษย์มักมีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษจนถึงคนรุ่นหลัง นิทานเป็นเรื่องเล่าประเภทหนึ่งที่แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่างมีประจำถิ่นของตน ซึ่งการเล่านิทานเกิดจากความคิด ความเชื่อ จารีต ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่นผนวกเข้ากับจินตนาการของผู้เล่าที่ถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ เพื่อให้เกิดความบันเทิง ความเพลิดเพลิน และแทรกคติสอนใจแก่ผู้ฟัง ดังที่เอื้อมพร จรนามล (2556: 29) ได้กล่าวถึงนิทานไว้ว่า “นิทานเป็นเรื่องเล่าประเภทหนึ่งที่แต่ละกลุ่มชนต่างมีประจำถิ่นของตน ซึ่งการเล่ามักเป็นไปตามความเชื่อ คตินิยม จารีตประเพณี ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชน” และ ขวัญชนก นัยจรัญ (2557: 1) ยังได้กล่าวถึงนิทานไว้ว่า “นิทานเป็นเครื่องช่วยผ่อนคลายอารมณ์ความตึงเครียดจากสถานการณ์ต่าง ๆ การฟังนิทาน นอกจากจะได้รับความผ่อนคลายแล้ว ยังทำให้ได้รับข้อคิด คติเตือนใจอีกด้วย”

นิทานเป็นภูมิปัญญาของมนุษย์ มักจะถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น จึงเปรียบเสมือนกระจกที่สะท้อนความคิด ความเชื่อ จารีต ประเพณี และวิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้น ๆ ดังที่สร้อยแก้ว คำมาลา (2552: 8) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างนิทานกับวัฒนธรรมไว้ว่า “นิทานเป็นผลึกแห่งภูมิปัญญาซึ่งผ่านการสั่งสม บ่มเพาะ รวมไว้ซึ่งมิติทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีและพิธีกรรม” การศึกษานิทานจึงช่วยให้ผู้ศึกษามองเห็นภาพของวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นผ่านเนื้อหา และตัวละครที่ปรากฏในนิทานได้อย่างชัดเจน

กลุ่มชาติพันธุ์ปญาเกอะญอเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ให้ความสำคัญกับนิทาน เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์นี้มักตั้งถิ่นฐานอยู่บนภูเขา ส่วนใหญ่อยู่ทางภาคเหนือ และกระจายอยู่ทางภาคตะวันตกของไทย ห่างไกลจากสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ยังมีไม่มาก ความบันเทิงของชนเผ่าจึงอยู่ที่การละเล่นต่าง ๆ โดยเฉพาะนิทาน ดังที่ ณัฐพส วังวิญญู (2547: 14) ได้กล่าวถึงนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอไว้ว่า

> *“นิทาน หรือปรัมปราคติเป็นเรื่องราวอีกแบบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต และการกระทำของผู้คน โดยเฉพาะในสังคมดั้งเดิม เช่น ชุมชนปกาเกอะญอ (กะเหรี่ยง) ที่โทรทัศน์ยังไม่ใช่นักเล่าเรื่องหลักของครอบครัวอย่างที่เป็นอยู่ทั่วไปนั้น การเล่านิทานและตำนานต่าง ๆ ถือเป็นการสร้างความหมายให้กับการดำเนินชีวิต จนบางครั้งเราแทบแยกไม่ออกระหว่างนิทาน การรับรู้ และการดำเนินชีวิต”*

สำนักพิมพ์สวนเงินมีมาเล็งเห็นความสำคัญของนิทานปกาเกอะญอจึงได้รวบรวมเป็นชุดนิทานผ่านการเล่าเรื่องโดยจอนิ โอ่โดเชา จากบ้านหนองเต่า อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ แปลและเรียบเรียงโดย นาโก๊ะลีและศิวกร โอ่โดเชา มีทั้งหมด 3 เล่ม ชื่อชุด “กำพร้าขนนก” “จอเกอะโดะ คนขี้เกียจ” และ“แม่เป็นปลา พ่อเป็นน้ำ”เป็นการอนุรักษ์ และเผยแพร่ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ ซึ่งผู้ศึกษาได้เลือกนิทานชุด “แม่เป็นปลา พ่อเป็นน้ำ”นำมาเป็นข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ โดยเป็นชุดนิทานเล่มล่าสุดที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านว่าจะปรากฏวัฒนธรรมในด้านใดบ้าง และจะมีลักษณะเป็นอย่างไร เพื่อให้เห็นภาพสะท้อนสังคม และวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ นอกจากนี้ยังทำให้เห็นถึงความแตกต่าง และลักษณะร่วมทางวัฒนธรรม อันนำไปสู่การสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในภูมิประเทศเดียวกัน แต่ต่างกันทางกลุ่มชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ และไม่เกี่ยวข้องกับทางวัตถุของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับต่อไปนี้

1) ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1) รวบรวมนิทานของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ บ้านหนองเต่า ตำบลแม่ริม อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จากหนังสือชุดนิทานปกาเกอะญอ ที่มีการบันทึก และแปลเป็นภาษาไทย โดยเลือกเล่มล่าสุด ปี 2552 ชื่อชุด “แม่เป็นปลา พ่อเป็นน้ำ” จำนวน 15 เรื่อง นิทานชุดนี้ได้มีการคัดสรร ตรวจสอบ และเรียบเรียงตัวบทนิทาน แล้วนำมาตีพิมพ์เผยแพร่โดยสำนักพิมพ์สวนเงินมีมา ผู้ศึกษาจึงเลือกชุดข้อมูลนี้มาใช้ในการศึกษา

1.2) รวบรวมเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ

1.3) รวบรวมเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

1.4) รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน ผู้เล่า ผู้แปล และผู้เรียบเรียงชุดหนังสือนิทานปกาเกอะญอ บุคคลเหล่านี้เป็นคนในกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอจึงสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างวัฒนธรรมปกาเกอะญอกับตัวบทนิทานพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี

2) ขั้นศึกษาข้อมูล

2.1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ

2.2) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวัฒนธรรมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

2.3) ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์

3) ขั้นวิเคราะห์

3.1) วิเคราะห์อัตลักษณ์วัฒนธรรมทางด้านที่เกี่ยวกับวัตถุของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

3.2) วิเคราะห์อัตลักษณ์วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับทางด้านวัตถุของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

4) ขั้นสรุปและอภิปรายผล

5) ขั้นรายงานผลการศึกษา ผู้ศึกษารายงานผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

4. ทบทวนวรรณกรรม

1) บริบททางสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับบริบททางสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ณัฏฐ์ชรัชช์ สาระหงษ์ และคณะ (2561: 1) ได้เขียนบทความเรื่อง ศักยภาพทางวัฒนธรรมของชาวปกาเกอะญอ: พลวัตการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา และลักษณะชุมชนของชาวปกาเกอะญอ ศึกษาศักยภาพทางวัฒนธรรมของชาวปกาเกอะญอในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และศึกษาพลวัตการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนปกาเกอะญอ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ปกาเกอะญออพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในเขตพื้นที่ฝั่งตะวันออกของสหภาพเมียนมาร์ และภาคเหนือของประเทศไทยก่อน

กลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ มีอุปนิสัยรักความสันโดษ ใช้ชีวิตเรียบง่าย พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และการผจญภัย แต่ไม่ชอบการต่อสู้ ในด้านศักยภาพทางวัฒนธรรมของชาวปกาเกอะญอ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีลักษณะที่โดดเด่น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การดำรงชีวิตบนพื้นฐานของปัจจัยสี่ 2) สร้างความมั่นคงของกลุ่มสังคม 3) การปรับตัวเข้ากับธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม หรือนิเวศวัฒนธรรม ในด้านพลวัตการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับชัดเจน 2) ระดับกระบวนการ 3) ระดับก่อตัว โดยที่ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน หน่วยงานภาครัฐ บริษัทนำเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจบริบทสังคม วัฒนธรรม มีกระบวนการจัดการความรู้ และภูมิปัญญาร่วมกัน โดยมุ่งเน้นที่การคงอยู่ และการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนมากกว่าผลประโยชน์ด้านการเงิน

ปกาเกอะญอ หมายถึง คน หรือมนุษย์ หรือเรียกอีกอย่างว่ากะเหรี่ยงสะกอร์ มีถิ่นฐานอยู่ที่ประเทศพม่า แต่ถูกรุกรานจากสงคราม ชาวกะเหรี่ยงส่วนหนึ่งอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่เดิมจะนับถือผี เชื่อเรื่องต้นไม้ ป่าใหญ่ แต่ภายหลังหันมานับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ มีภาษาเขียนเป็นของตนเอง มีมิชชันนารีเป็นผู้คิดค้นดัดแปลง ชาวปกาเกอะญอส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการปลูกพืชอื่น ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการหลวงเป็นอาชีพเสริม ด้วยสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่ล้อมรอบไปด้วยภูเขา ทำให้พื้นที่ไม่สม่ำเสมอ เป็นที่ลาดเอียงและสูงชันตามแนวสันเขา จึงปลูกข้าวเป็นขั้นบันได และด้วยสภาพอากาศที่มีฝนตกน้อย จึงทำให้การทำนาเป็นนาปี

ประเพณีที่สืบต่อกันมานับตั้งแต่บรรพบุรุษ คือประเพณีการผูกข้อมือ วัฒนธรรมของชาวปกาเกอะญอที่สำคัญ คือ “เดปอทู” พิธีกรรมการเกิดของชาวปกาเกอะญอ เมื่อใดที่มีเด็กเกิดผู้เป็นพ่อจะต้องตัดสายสะดือใส่กระบอกไม้ไผ่ไปติดไว้ตามต้นไม้ โดย 3 วันหลังจากผูกเสร็จแล้วจะมีพิธีการปาสายสะดือให้ตกลงมา และห้ามตัดต้นไม้นั้น มิฉะนั้นจะเกิดเรื่องไม่เป็นสิริมงคลกับเจ้าของสะดือ ส่วนเรื่องการแต่งงาน ผู้หญิงต้องเป็นฝ่ายไปสู่ขอผู้ชาย มีการฆ่าหมูจำนวน 4 ตัว แล้วนำครึ่งตัวส่วนหัวไปผูกติดกับเสาโรงทำพิธีทั้ง 4 ด้าน จะแห่เจ้าบ่าวไปทำพิธีที่บ้านเจ้าสาว พอเสร็จพิธีก็แห่กลับมากินข้าวที่บ้านเจ้าบ่าวอีกรอบ

การบ่งบอกถึงการเป็นชาวปกาเกอะญอนั้น สามารถดูได้จากหลาย ๆ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ ภาษา อาหาร ที่มีลักษณะเฉพาะของชาวปกาเกอะญอ ถึงแม้ในปัจจุบันชาวปกาเกอะญอจะมีการแต่งตัวตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป แต่เมื่อมีพิธีกรรมทางศาสนา หรือพิธีกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านชาวปกาเกอะญอจะใส่ชุดพื้นเมืองของชาวปกาเกอะญอซึ่งเป็นผ้าทอด้วยมือ โดยผู้ชายส่วนใหญ่จะสวมชุดสีแดง ผู้หญิงจะสวมชุดสีดำ (มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะวิทยาการจัดการ. 2556: 36-38)

2) สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อเนื้อหานิทานกลุ่มของชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับนิทานกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

นิทานปกาเกอะญอถูกบันทึกผ่านกาลเวลา บอกเล่าสืบทอดส่งต่อกันมาครั้งบรรพชน ส่งผ่านไปสู่การรับรู้ของชนรุ่นหลังจากรุ่นสู่รุ่น นิทานเหล่านี้เป็นผลึกแห่งภูมิปัญญาผ่านการสั่งสมบ่มเพาะ รวมไว้ซึ่งมิติทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีและพิธีกรรม ตลอดจนมิติทางจิตวิญญาณของชนปกาเกอะญอ นิทานบางเรื่องอาจมีแนวคิด เนื้อหาที่แตกต่าง และจำเพาะจนยากที่สายตาภายนอกจะทะลุลอดผ่านม่านวัฒนธรรมไปได้ หากบางเรื่องกลับคลับคล้ายนิทานพื้นราบ เหตุอาจเนื่องมาจากการเชื่อมต่อถึงกันของโลกยุคดิจิทัล กระทั่งหลายเรื่องราวถูกเล่าขาน แลกเปลี่ยนสู่กัน การส่งผ่านข้ามวัฒนธรรมเริ่มมีให้เห็น อาจกล่าวได้ว่า “นิทาน” เป็นเครื่องมือสำคัญรูปแบบหนึ่งที่ผู้เฒ่าปกาเกอะญอช่วยกันธำรงไว้ เพียรพยายามบอกเล่าสู่ลูกหลานให้เรียนรู้จิตวิญญาณชนเผ่า และวิถีที่จะอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างสมดุล (สร้อยแก้ว คำมาลา. 2552: 8)

นิทาน หรือปรัมปราคติเป็นเรื่องราวอีกแบบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต วิธีคิด และการกระทำของผู้คน โดยเฉพาะในสังคมดั้งเดิม เช่น ชุมชนปกาเกอะญอ (กะเหรี่ยง) ที่โทรทัศน์ยังไม่ใช่นักเล่าเรื่องหลักของครอบครัวอย่างที่เป็นอยู่ทั่วไปนั้น การเล่านิทาน และตำนานต่าง ๆ ถือเป็นการสร้างความหมายให้กับการดำเนินชีวิต จนบางครั้งเราแทบจะแยกไม่ออกระหว่างนิทาน การรับรู้ การเรียนรู้และการดำเนินชีวิต นิทานไม่ใช่เรื่องที่แต่งขึ้นมาโดด ๆ หากเชื่อมโยงกับความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตในวัฒนธรรมปกาเกอะญอ หากฟังดี ๆ แล้ว เราจะพบว่าเรื่องราวที่เล่ามักผูกโยงความรู้สึกนึกคิด การมองโลก มองชีวิตของมนุษย์ในช่วงเวลา และวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ไว้ในนิทานเสมอ สำหรับปกาเกอะญอ คนสูงอายุยังคงชอบ

ฟังนิทานกัน อาจเป็นเพราะความเป็นมุขปาฐะนั้นมีความสด ใหม่เสมอ เพราะจะเป็นการเล่าออกมาจากความทรงจำ และจินตนาการของผู้เล่าเอง ฉะนั้นแม้ว่าเป็นเรื่องเดิม แต่ไม่เคยซ้ำเดิมเลย ความที่นิทานมีพลังของการใช้ระบบสัญลักษณ์ในการให้ความหมาย โดยเฉพาะสัญลักษณ์ที่ดำรงอยู่ในระบบธรรมชาติ เช่น ข้าว นกเงือก นกแซงแซว หมี ช้าง หนู เป็นต้น ที่ดำรงชีวิตอยู่อย่างเชื่อมโยงกันและกัน ใน และนอกนิทานเหล่านี้ด้วย อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่เปิดให้กับการตีความของผู้ฟังเอง เมื่อก่อนตีความเรื่องหนึ่งอย่างไร เมื่อเวลาผ่านไป การตีความนั้นอาจเปลี่ยนไปด้วยก็เป็นได้ การเล่า และการฟังนิทานจึงเป็นเรื่องสนุกสำหรับชนทุกวัย (ณัฐพส วังวิญญู. 2547: 14-15)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับบริบททางสังคม วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ และสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อเนื้อหานิทานกลุ่มของชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ ทำให้ผู้ศึกษามีองค์ความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน อีกทั้งจากการทบทวนวรรณกรรมเห็นได้ว่ายังไม่มีผู้ใดศึกษาในประเด็นนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษา

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน พบว่าปรากฏวัฒนธรรมที่สร้างอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ ดังนี้

1) วัฒนธรรมด้านที่เกี่ยวข้องกับทางวัตถุ (material culture)

วัฒนธรรมด้านที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ คือ สิ่งของหรือวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เครื่องมือต่าง ๆ รถยนต์ สิ่งก่อสร้าง อาคาร บ้านเรือน เป็นต้น (เมตตา วิวัฒนานุกูล. 2548: 52) จากการศึกษานิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอปรากฏวัฒนธรรมด้านที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ 5 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ พาหนะ อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องดนตรี และเครื่องแต่งกาย ดังต่อไปนี้

1.1) เครื่องมือเครื่องใช้

กะเหรี่ยง มีอุปกรณ์เครื่องมือทำมาหากิน ที่ทำขึ้นเองมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ มีการคิดค้น และทำขึ้นมาจากวัสดุธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยง นับได้ว่าเป็นความกลมกลืนกับธรรมชาติได้อย่างยิ่ง (บือพอ. 2543: 72) จากการศึกษานิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอพบเครื่องมือเครื่องใช้ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ภาชนะใส่ของและอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ ดังตัวอย่าง

1.1.1) ภาชนะใส่ของ คือ สิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอประดิษฐ์คิดค้นขึ้นเพื่อเป็นเครื่องบรรจุสิ่งของต่าง ๆ จากการศึกษานิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอ พบภาชนะ 4 ประเภท ได้แก่ กระบอกน้ำ แช่ ก็เส่อรอ และก๋วย ดังตัวอย่าง

1.1.1.1) กระบอกน้ำ หรือ “ทีเต่อ” เป็นอุปกรณ์ที่ทำมาจากลำไม้ไผ่ (หว่ากรี) เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในชุมชนกะเหรี่ยง ประโยชน์ของ “ทีเต่อ” คือ เพื่อบรรจุน้ำไว้สำหรับอุปโภคบริโภคในครัวเรือน และเวลาไปทำงานในไร่ในนา (ศิวกร โอโดเชา, 2559: สัมภาษณ์) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏกระบอกน้ำ ดังตัวอย่าง

> *ลูกชายเห็นแม่ก็รีบปล่อยแหวนให้ไหลไปโดน<u>กระบอกน้ำ</u>ของแม่ ตะโฮวาเห็นแหวนก็รู้ว่าลูกมาแล้วจึงมองหา เมื่อได้เห็นหน้าต่างก็ดีอกดีใจร่ำไห้ด้วยความยินดี*
>
> *(จอนิ โอโดเชา. 2552: 59)*

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “นางเก้งขาว” เด็กชายในเรื่องได้นำแหวนของตนลอยน้ำไปให้ชนกับกระบอกน้ำของตะโฮวาผู้เป็นแม่ เพื่อให้แม่จำตนได้ กระบอกน้ำจะพบในนิทานจำนวนหลายเรื่อง ซึ่งถือว่าเป็นพาชนะหนึ่งที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ ใช้บรรจุน้ำ และพกพาไปยังสถานที่ต่าง ๆ

1.1.1.2) แซ่ เป็นภาชนะสำหรับใส่ข้าวขนาดใหญ่ สานด้วยไม้ไผ่ และเอาขี้ควายโปะ (จอนิ โอโดเชา. 2552: 47) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏแซ่ ดังตัวอย่าง

คีเล่วากลัวยักษ์จะมากินยายจึงออกไปตามหาคีเล่กรู่ โดยเอายายไปซ่อนไว้ในแซ่ แล้วคีเล่วาก็บินไปตามหาคีเล่กรู่

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 47)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “เด๊าะเซ่อก๊ะ(ยักษ์)” ในเรื่องตัวละครได้นำยายไปซ่อนไว้ในแซ่ ทำให้เห็นภาพของแซ่ที่มีขนาดใหญ่ ตัวของมนุษย์สามารถลงไปได้ แซ่เป็นภาชนะขนาดใหญ่ที่ปกาเกอะญอใช้บรรจุสิ่งของต่าง ๆ ที่มีขนาดใหญ่ หรือบรรจุในปริมาณมาก ๆ

1.1.1.3) กี๊เส่อรอ เป็นภาชนะที่ทำมาจากไม้ไผ่ มีความแข็งแรงและหนา สานแบบละเอียด มีความคงทนสามารถใช้ได้นาน สมัยก่อนใช้เก็บเสื้อผ้า หรือเก็บเมล็ดข้าว ข้าวโพด เพราะมีความถี่ไม่รั่ว สามารถเก็บวัสดุต่าง ๆ ได้อีกหลายชนิด และเวลาไปไร่ไปสวนจะใช้แบกของจำพวกผักกลับบ้าน (จอนิ โอโดเชา. 2552: 88) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏกี๊เส่อรอ ดังตัวอย่าง

ตามอบกี๊เส่อรอกับชายหนุ่ม พร้อมกำชับว่า ถ้ายังไม่มีครอบครัวห้ามเปิดจะเปิดได้ก็ต่อเมื่อเขามีครอบครัวแล้วเท่านั้น

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 88)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “แม่เป็นปลา พ่อเป็นน้ำ” ในเรื่องกี๊เส่อรอเป็นของวิเศษที่ตาของชายหนุ่มมอบให้ไว้ก่อนเสียชีวิต ในกี๊เส่อรอบรรจุเงินทองจำนวนมาก อีกทั้งยังบรรจุคนรับใช้ไว้อีกด้วย ในความเป็นจริงนั้นกี๊เส่อรอเป็นภาชนะชนิดหนึ่งของปกาเกอะญอที่ใช้เก็บสิ่งของต่าง ๆ ที่มีขนาดเล็ก และละเอียด เช่น ข้าวและข้าวโพด เป็นต้น

1.1.1.4) ก๋วย เป็นภาชนะสำหรับใส่ของ คล้ายกระบุง หรือตะกร้าแต่ใหญ่กว่า สูงกว่า ทำมาจากไม้ไผ่ ใช้สำหรับแบกโดยมีเชือกร้อยคาดไว้ที่หัว ให้ก๋วยอยู่บนหลัง ปัจจุบันยังใช้อยู่ทั่วไปในหมู่บ้านปกาเกอะญอ (จอนิ โอโดเชา. 2547: 122) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏก๋วย ดังตัวอย่าง

เฒ่าผู้แก่ก็บอกให้เอาดินมาใส่สามก๋วย เขาก็ไปแบกดินมาใส่ที่พื้นหินสามก๋วย ผู้เฒ่าผู้แก่บอกให้ไปเก็บเศษไม้ เศษหญ้า เศษใบไม้มาสามก๋วย เขาก็ไปเก็บมาใส่

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 55)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “นางเก้งขาว” ชายหนุ่มในเรื่องใช้ก๋วยในการขนดิน ขนเศษไม้ เศษหญ้า เป็นการเตรียมดินเพื่อที่จะทำไร่ ในความเป็นจริงนั้นปกาเกอะญอก็ใช้ก๋วยเช่นเดียวกับในนิทานพื้นบ้าน คือ การขนย้ายดิน เศษหญ้า และเศษไม้

1.1.2) อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ คือ สิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอประดิษฐ์คิดค้นขึ้นเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำเกษตร อุปกรณ์ที่ใช้ในการล่าสัตว์ เป็นต้น จากการศึกษานิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอ พบอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ 4 ประเภท ได้แก่ เสียม ลอบ เบ็ด และอวน ดังต่อไปนี้

1.1.2.1) เสียม เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญกับวิถีเกษตรของกะเหรี่ยง ลักษณะเสียมด้ามจะยาว จังหวะการขุด หรือพรวน จะไม่ทำลายหน้าดินมากนักเพื่อป้องกันการไหลของหน้าดิน (ศิวกร โอโดเชา. 2559: สัมภาษณ์) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏเสียม ดังตัวอย่าง

> *อีกาสองตัวก็บินมาคุยกันอีกว่า ถ้าชายคนนี้ฉลาดจริง คราวหน้าเวลาที่ผู้หญิงเหล่านั้นเมาหลับไป ก็ให้ไปเอา<u>เสียม</u>ในสวนของพระราชาหมา ไปตั้งไว้หน้าประตูแล้วเรียกพระราชาหมาออกมา*
>
> *(จอนิ โอโดเชา. 2552: 103)*

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “ราชาหมา” ในเรื่อง ตัวละครใช้เป็นอุปกรณ์เพื่อสังหารศัตรู แต่ในความเป็นจริงปกาเกอะญอใช้เสียมเพื่อการขุดดิน ใช้ในการเกษตร

1.1.2.2) ลอบ เป็นอุปกรณ์ประมงชนิดหนึ่งของชาวกะเหรี่ยงที่ใช้สำหรับหาปลา สร้างขึ้นจากไม้ไผ่ มีช่องว่างสำหรับให้ปลาว่ายน้ำเข้าไปติด (ศิวกร โอโดเชา. 2559: สัมภาษณ์) จากการศึกษานิทาน ปกาเกอะญอปรากฏลอบ ดังตัวอย่าง

> *บึงแห่งนี้เองเป็นที่ที่ยักษ์มาวาง<u>ลอบดักปลา</u>ไว้เสมอ พอรุ่งเช้ายักษ์จะมาดูว่ามีปลาติดอยู่หรือไม่ แต่ก็พบเด็กชายนอนอยู่*
>
> *(จอนิ โอโดเชา. 2552: 86)*

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “แม่เป็นปลา พ่อเป็นน้ำ” ในเรื่องยักษ์เป็นผู้วางลอบดักปลา พอรุ่งเช้าปรากฏว่ามีเด็กติดอยู่ในลอบ จึงเก็บมาเลี้ยงดู ในความเป็นจริงนั้นปกาเกอะญอใช้ลอบในการทำประมง เป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งที่ปกาเกอะญอนิยมใช้ในการดักสัตว์น้ำ

1.1.2.3) เบ็ด เป็นอุปกรณ์ประมงชนิดหนึ่งของชาวกะเหรี่ยงที่ใช้สำหรับหาปลา คันเบ็ดทำจากไม้ไผ่ขนาดเล็ก สายเบ็ดทำจากเชือก หรือเอ็น ตัวเบ็ดเป็นตะขอ (บือพือ. 2543: 73) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏเบ็ด ดังตัวอย่าง

> *“ขอให้ลูกเขยทั้งหมดไปหามาให้เรากิน ใครที่ทำไม่ได้จะถูกประหาร” พูดเสร็จเจ้าเมืองก็นำอุปกรณ์หาปลา เช่น อวน <u>เบ็ด</u> แจกจ่ายให้กับลูกสาวทั้งหกเพื่อนำไปให้กับสามีตน แต่ยกเว้นลูกสาวคนสุดท้าย เจ้าเมืองไม่มีให้*
>
> *(จอนิ โอโดเชา. 2552: 38)*

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “เด็กกำพร้าจ่อจ่อปี๊” ในเรื่องพระราชาต้องการกลั่นแกล้งลูกเขยคนสุดท้าย โดยให้ลูกเขยทุกคนไปหาปลามาให้ พระราชาให้อุปกรณ์เป็นอวน และเบ็ดแก่ลูกเขยคนที่หนึ่งถึงหก แต่ไม่ให้อวนและเบ็ดแก่ลูกเขยคนสุดท้าย คือ คนที่เจ็ด ในความเป็นจริงนั้น ปกาเกอะญอก็ใช้เบ็ดในหาปลาเช่นกัน โดยจะใช้เหยื่อเป็นขี้เดือน หรือไส้เดือน

1.1.2.4) อวน เป็นอุปกรณ์ประมงชนิดหนึ่งของชาวกะเหรี่ยง มีลักษณะเป็นผืนผ้าสี่เหลี่ยม ทำด้วยเชือก มักใช้จับสัตว์น้ำจำนวนมาก (ศิวกร โอ่โดเชา. 2559: สัมภาษณ์) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏอวน ดังตัวอย่าง

> *ขอให้ลูกเขยทั้งหมดไปหามาให้เรากิน ใครที่ทำไม่ได้จะถูกประหาร พูดเสร็จเจ้าเมืองก็นำอุปกรณ์หาปลา เช่น อวน เบ็ด แจกจ่ายให้กับลูกสาวทั้งหกเพื่อนำไปให้กับสามีตน แต่ยกเว้นลูกสาวคนสุดท้าย เจ้าเมืองไม่มีให้*
>
> *(จอนิ โอโดเชา. 2552: 38)*

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “เด็กกำพร้าจ่อจ่อปี๊” ในเรื่องพระราชาต้องการกลั่นแกล้งลูกเขยคนสุดท้าย โดยให้ลูกเขยทุกคนไปหาปลามาให้ พระราชาให้อุปกรณ์เป็นอวน และเบ็ดกับลูกเขยคนที่หนึ่งถึงหก แต่ไม่ให้อวนและเบ็ดแก่ลูกเขยคนสุดท้าย ในความเป็นจริงนั้นปกาเกอะญอก็ใช้อวนในหาปลาเช่นกัน ซึ่งมักจะใช้จับปลาในจำนวนมาก ๆ จะต่างจากเบ็ดที่จับปลาได้ในจำนวนน้อย

1.2) พาหนะ

กะเหรี่ยง มักใช้สัตว์เป็นพาหนะในการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ หรือประดิษฐ์คิดค้นขึ้นจากวัสดุจากธรรมชาติ (บือพือ. 2543: 80) จากการศึกษานิทานพื้นบ้านปากาเกอะญอ พบพาหนะ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พาหนะที่เป็นสัตว์ และพาหนะที่ประดิษฐ์ขึ้น ดังต่อไปนี้

1.2.1) พาหนะที่เป็นสัตว์ คือ การนำสัตว์ขนาดใหญ่มาเป็นพาหนะในการเดินทาง จากการศึกษานิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอ พบพาหนะที่เป็นสัตว์ 2 ชนิด ได้แก่ ช้าง และม้า ดังต่อไปนี้

1.2.1.1) ช้าง เป็นสัตว์ที่กะเหรี่ยงเลี้ยงไว้เพื่อใช้เป็นพาหนะในการเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ จนกระทั่งใช้ลากไม้ซุง ทำบ้านเรือน ช่วงปลูกข้าวเกี่ยวข้าวเสร็จ จะใช้แรงงานช้างในการขนส่งมาเก็บไว้ในยุ้งฉาง (บือพือ. 2543: 100) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏช้างที่เป็นพาหนะ ดังตัวอย่าง

> *ช้างตัวนี้ท่าทางจะเชื่องมาก เด็กกำพร้าจึงลองขี่คอช้างดู และเขาก็ต้องประหลาดใจเป็นอย่างมาก เมื่อขึ้นขี่คอมันเท่านั้น ช้างเผือกก็เดินขึ้นจากหลุมเอง เมื่อขึ้นมาได้ ช้างเผือกก็ปล่อยเขาลงและถอดงามอบให้*
>
> *(จอนิ โอโดเชา. 2552: 23)*

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “ชายเจ็ดพี่น้อง” ในเรื่องเด็กกำพร้าไปดักช้าง และพบช้างเผือกจึงขึ้นขี่คอช้าง ในความเป็นจริง ชาวปกาเกอะญอมีการใช้ช้างเป็นพาหนะในการเดินทางมากที่สุด เนื่องจากช้างสามารถเป็นทั้งพาหนะในการเดินทาง และลากสิ่งของ หรือลากซุงขนาดใหญ่ อีกทั้งสามารถขนส่งสัมภาระขนาดใหญ่ หรือปริมาณมากได้อีกด้วย

1.2.1.2) ม้า เป็นสัตว์ที่กะเหรี่ยงเลี้ยงไว้เพื่อใช้เป็นพาหนะในการเดินทาง มักใช้เมื่อต้องการเดินทางเร่งด่วน (ศิวกร โอโดเชา. 2559: สัมภาษณ์) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏม้าที่เป็นพาหนะ ดังตัวอย่าง

> *คนเลี้ยงควายรู้ตัวว่าจะต้องตายจึงรีบขึ้นบ้าควบจากไป เขาคิดว่าต้องหนีไปเพื่อผีจะตามมาฆ่าไม่ทัน แต่แล้วเขาก็หนีไม่รอด เพราะเขาผิดคำสัญญาจึงถูกผีทวงเอาวิญญาณไป*
>
> *(จอนิ โอโดเชา. 2552: 21)*

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “คนเลี้ยงควาย” ในเรื่องตัวละครใช้ม้าเป็นพาหนะในการหนีผี เนื่องจากตนทำผิดสัญญาไว้กับผีว่าจะไม่บอกความลับแก่ผู้อื่น ในความเป็นจริง ปกาเกอะญอใช้ม้าเป็นพาหนะในการเดินทางที่ต้องอาศัยความเร่งด่วน มักจะสะดวกและรวดเร็วกว่าช้าง ซึ่งสัมภาระที่นำไปจะมีไม่มากเท่ากับการใช้ช้างเป็นพาหนะ

1.2.2) พาหนะที่ประดิษฐ์ขึ้น คือ การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ ขึ้น โดยนำวัสดุมาสร้างเป็นพาหนะเพื่อใช้ในการเดินทาง จากการศึกษานิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอ พบพาหนะที่ประดิษฐ์ขึ้น 1 ชนิด ได้แก่ เกวียน ดังต่อไปนี้

1.2.2.1) เกวียน เป็นพาหนะที่ถูกสร้างขึ้น มีล้อ 2 ล้อ ใช้ควาย หรือวัวเทียม (ศิวกร โอโดเชา. 2559: สัมภาษณ์) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏเกวียน ดังตัวอย่าง

เจ้าเมืองไม่เชื่อ จะเอาก้อนหินไปขายให้ได้ แต่เจ้าเมืองก็ไม่สามารถเดินทางออกจากเมืองได้ ไม่ว่าจะเดินทางด้วยวิธีไหนก็ไปไม่ได้ทั้งนั้น ขึ้น<u>เกวียน</u> เกวียนก็ไปไม่ได้

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 29)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “ชายเจ็ดพี่น้อง” ในเรื่องเจ้าเมืองใช้เป็นพาหนะในการเดินทางเพื่อนำหินวิเศษไปขาย ในบริบทสังคมความเป็นจริง ชาวปกาเกอะญอมีการใช้เกวียนอยู่บ้าง ในปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้าไปมีบทบาท จึงทำให้มีการใช้รถจักรยานยนต์ รถยนต์เป็นพาหนะในการเดินทาง

1.3) อาหาร และเครื่องดื่ม

อาหารเป็นส่วนหนึ่งของทุกชีวิตทุกเผ่าพันธุ์ อาหารกะเหรี่ยงจะมีเอกลักษณ์ของตนเอง โดยนำวัตถุดิบจากธรรมชาติ และสัตว์เลี้ยงมาประกอบอาหาร (พ้อเลป่า. 2536: 105) จากการศึกษานิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอ พบอาหารและเครื่องดื่มที่สำคัญ 3 ชนิด ได้แก่ ไก่ หมู และเหล้า ดังตัวอย่าง

1.3.1) ไก่ เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงทุกครัวเรือนจะต้องเลี้ยงไว้ เนื่องจากเป็นวัตถุดิบสำคัญที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และเป็นอาหารเพื่อรับประทาน ส่วนใหญ่จะออกมาในรูปแบบของการต้ม (ศิวกร โอโดเชา. 2559: สัมภาษณ์) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏไก่ที่เป็นอาหาร ดังตัวอย่าง

คีเล่วารีบบอกให้คีเล่วารีบบอกให้คเลกรู่รู้ว่ายักษ์มาแล้ว กำลังจะกินยาย เขาต้องรีบกลับไป คีเลกรู่ได้ฟังเช่นนั้นก็รีบกลับ กลับไปถึงบ้านก็ฝนดาบพร้อม<u>ต้มไก่กินหนึ่งตัว</u>

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 48)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “เด๊าะเซ่อก๊ะ(ยักษ์)” ในเรื่องตัวละครกำลังต้มไก่เป็นอาหาร ในความเป็นจริงนั้นปกาเกอะญอก็ใช้วิธีการต้มไก่ ซึ่งถือเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการประกอบอาหารในพิธีกรรมต่าง ๆ อีกด้วย

1.3.2) หมู เป็นสัตว์อีกชนิดหนึ่งที่ชาวกะเหรี่ยงทุกครัวเรือนจะต้องเลี้ยงไว้เช่นเดียวกับไก่ เนื่องจากเป็นวัตถุดิบสำคัญที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะออกมาในรูปแบบของการต้ม (ศิวกร โอโดเชา. 2559: สัมภาษณ์) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏหมูที่เป็นอาหาร ดังตัวอย่าง

บ้านของหน่อเส่อดาถูกเตรียมไว้ด้วย เหล้า <u>หมู</u> ไก่ พร้อมหุงข้าวไว้แล้ว ชายหนุ่มมองลงไป บอกว่าคืนนี้เขาจะไปหาหน่อเส่อดา

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 90)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “แม่เป็นปลา พ่อเป็นน้ำ” ในเรื่องตัวละครหญิงสาวได้เตรียมหมูและอาหารต่าง ๆ เพื่อจะให้ยักษ์กิน แต่ชายหนุ่มกลับกินอาหารจนหมด ทำให้ยักษ์โกรธ ในความเป็นจริงปกาเกอะญอมีการนำหมูมาต้ม เป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการประกอบอาหาร และประกอบพิธีกรรมเช่นเดียวกับไก่ โดยที่แต่ละบ้านจะมีการเลี้ยงหมูไว้ใต้ถุนบ้าน

1.3.3) เหล้า เป็นเครื่องดื่มที่สำคัญในการเซ่นไหว้ หรือการจัดพิธีกรรม ในอดีตจะดื่มเฉพาะในพิธีกรรม แต่ปัจจุบันเหล้ากลายมาเป็นค่านิยมที่ชาวกะเหรี่ยงนิยมดื่ม (ศิวกร โอโดเชา. 2559: สัมภาษณ์) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏเหล้า ดังตัวอย่าง

บ้านของหน่อเส่อดาถูกเตรียมไว้ด้วย <u>เหล้า</u> หมู ไก่ พร้อมหุงข้าวไว้แล้ว ชายหนุ่มมองลงไปบอกว่าคืนนี้เขาจะไปหาหน่อเส่อดา

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 90)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “แม่เป็นปลา พ่อเป็นน้ำ” ในเรื่องหญิงสาวได้เตรียมเหล้าไว้เพื่อเซ่นยักษ์ ในความเป็นจริง เหล้าถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญของชาวปกาเกอะญอ เพราะในแต่ละพิธีกรรมจะต้องใช้เหล้าใน การประกอบพิธี

1.4) เครื่องดนตรี

ดนตรีของกะเหรี่ยงเป็นวัฒนธรรมที่เข้าไปมีบทบาทสำคัญในด้านความบันเทิง สำหรับพิธีกรรมในรอบปี ดนตรีมีหน้าที่เป็นสื่อกลาง และเพื่อนำจิตใจของผู้เข้าร่วมพิธีให้มีความศรัทธา ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเอง (ศิริธร สาวเสม. 2555: 1) จากการศึกษานิทานพื้นบ้านปาเกอะญอ พบเครื่องดนตรี 2 ชนิด ได้แก่ ฆ้อง และระนาดปวอแควะ ดังตัวอย่าง

1.4.1) ฆ้อง เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในพิธีมงคลของปกาเกอะญอ เช่น พิธีแต่งงาน งานขึ้นปีใหม่ เป็นต้น (ศิวกร โอโดเชา. 2559: สัมภาษณ์) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏฆ้อง ดังตัวอย่าง

วันนี้ตาคงต้องจากเจ้าไปแล้ว ขอให้เจ้าเอา<u>ฆ้อง</u>กับเสื้อตัวใหญ่ของตามา ถ้าเจ้าสวมเสื้อแล้วตีฆ้องเจ้าจะเหาะได้

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 88)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “แม่เป็นปลา พ่อเป็นน้ำ” ซึ่งในเรื่อง ฆ้องเป็นของวิเศษที่ผู้เป็นตาให้ไว้แก่ชายหนุ่ม ในความเป็นจริงฆ้องเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในงานมงคล จะบรรเลงร่วมกับฉาบ และกลองเป็นส่วนใหญ่ ชาวปกาเกอะญอถือว่าดนตรีทั้สามชนิดจะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้

1.4.2) ระนาดปวอแควะ เป็นระนาดเอกของปกาเกอะญอ ที่ทำขึ้นจากกระบอกไม้ไผ่ (จอนิ โอโดเชา. 2552: 115) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏระนาดปวอแควะ ดังตัวอย่าง

เมื่อใกล้ถึงเวลาจะได้เกี่ยวข้าว พี่น้องสองคนก็นอนเฝ้านา ยามว่างก็ชวนกันตี<u>ปวอแควะ</u> ร้องเพลงกันทั้งวัน

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 115)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “สองพี่น้อง” ในเรื่องตัวละครได้ตีระนาดปวอแควะ ร้องเพลงเล่นดนตรีกันอย่างสนุกสนาน ระหว่างที่เฝ้านา ในความเป็นจริงระนาดชนิดนี้เป็นเครื่องดนตรีที่ชาวปกาเกอะญอประดิษฐ์คิดค้นขึ้น ทำจากกระบอกไม้ไผ่ เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์

1.5) เครื่องแต่งกาย

การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ชาวปกาเกอะญอจะมีความเชื่อเกี่ยวกับเสื้อผ้าที่สวมใส่ โดยในแต่ละช่วงวัย และเพศจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นลวดลาย สี และเครื่องประดับต่าง ๆ สะท้อนถึงภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ จากการศึกษานิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธ์ปกาเกอะญอพบว่ามีการกล่าวถึงเครื่องแต่งกาย ดังตัวอย่าง

> *สายตาก็บังเอิญไปเห็นหีบใบที่สี่ ซึ่งเป็นใบเล็ก ๆ ไม่น่าจะซุกซ่อนอะไรที่น่ากลัวอีกแล้ว เขาเลยตัดสินใจเปิดดู แล้วเขาก็พบเสื้อเก่า ๆ ขาด ๆดูซอมซ่อผืนหนึ่ง แต่ถูกพับไว้อย่างดี เจ้าหนุ่มน้อยเลยหยิบมาใส่ หลังจากใส่เสื้อแล้วตัวเขาก็ลอยขึ้นจากพื้น*
>
> *(จอนิ โอโดเชา. 2552: 35)*

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “เด็กกำพร้า จ่อ จ่อ ปิ๊” ในเรื่องได้นำอนุภาคเสื้อผ้ามาใช้เป็นของวิเศษของตัวละครเอก เมื่อตัวละครเอกสวมใส่จะสามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ จากการศึกษาสังเกตได้ว่านิทาน ปกาเกอะญอจะมีการใช้อนุภาคเสื้อผ้ามาเป็นของสำคัญในหลายเรื่อง สะท้อนให้เห็นว่าชาวปกาเกอะญอให้ความสำคัญกับเสื้อผ้าของกลุ่มเป็นอย่างมาก ลักษณะของการแต่งกายจะมีความแตกต่างกันออกไป อาทิ เด็กผู้หญิงปกาเกอะญอจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีขาว ซึ่งแสดงถึงความบริสุทธิ์ เมื่อแต่งงานแล้วผ้หญิงจะเปลี่ยนจากชุดสีขาวเป็นชุดสีดำ เพื่อแสดงสถานภาพของตนเอง เด็กผู้ชายจะแต่งกายด้วยเสื้อพื้นบ้านโทนสีแดง ส่วนผู้ชายที่แต่งงานแล้วก็ยังคงใส่เสื้อผ้าพื้นบ้านโทนสีแดงเช่นเดิม การแต่งกายของชาวปกาเกอะญอจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างชัดเจน

จากข้างต้นสรุปได้ว่า วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับทางวัตถุปรากฏ 5 ประเภทหลัก ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ พาหนะ อาหารและเครื่องดื่ม เครื่องดนตรี และเครื่องแต่งกาย สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมทางวัตถุที่เกิดจากความสามารถและภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอที่ดำเนินชีวิตผูกผัน ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

2) วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับทางด้านวัตถุ (non-material culture)

วัฒนธรรมประเภทนี้ที่เน้นสิ่งที่ไม่เป็นรูปธรรม กล่าวคือ เป็นนามธรรม (abstract) ได้แก่ ภาษาถ้อยคำที่ใช้พูด ความคิดค่านิยม ประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ลัทธิการเมือง วัฒนธรรมประเภทนี้บางครั้งรวมเอากติกา การแข่งกีฬา ความชำนาญของผู้เล่น หรือผู้แข่งขัน แนวความคิดเกี่ยวกับยุทธวิธีของผู้แข่งขันรวมทั้งพฤติกรรมที่เป็นที่มาของผู้แข่งขัน และผู้ดูแลการแข่งขันไว้ด้วย (เมตตา วิวัฒนานุกูล. 2548: 52) จากการศึกษานิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอปรากฏวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับทางวัตถุ 4 ประเภท ได้แก่ ความเชื่อ ภาษา การเลี้ยงชีพ และการดำเนินชีวิต และประเพณี

2.1) ความเชื่อ

ระบบความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจนอกเหนือธรรมชาติอันเป็นความเชื่อดั้งเดิมและคลี่คลายกลายเป็นความเชื่อกับศาสนา ชาวกะเหรี่ยงได้แสดงออกมาในรูปของประเพณี และพิธีกรรม (ศิริธร สาวเสม. 2555: 29) จากการศึกษานิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอ สามารถแบ่งความเชื่อได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเลขมงคล ความเชื่อเกี่ยวกับขวัญ ความเชื่อเกี่ยวกับผี และอมนุษย์

2.1.1) ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา

ความเชื่อในศาสนาแสดงออกในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้นับถือศาสนานั้น ๆ มีกฎ หรือข้อบัญญัติต่างกัน จากการศึกษานิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอ สามารถแบ่งความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาได้เป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

ก. ความเชื่อเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏความเชื่อดังกล่าว ดังตัวอย่าง

> *เตมิญะยังพยายามนึกถึงอดีต จึงเข้าใจได้ว่าชีวิตตนเมื่อคราครั้งโน้น สร้างความดีความชั่วไว้ ชีวิตจึงวนเวียนไปทั้งนรกทั้งสวรรค์ แล้วก็กลับมายังโลกมนุษย์อีก*
>
> *(จอนิ โอโดเชา. 2552: 51)*

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “เตมิญะ” เป็นการระลึกชาติของตัวละคร ชาวปกาเกอะญอมีความเชื่อดังกล่าวเช่นเดียวกัน จึงมีการทำบุญ ถือศีลที่วัด โดยเฉพาะครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธ

ข. ความเชื่อเกี่ยวกับบาป บุญ และการชดใช้กรรม จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏความเชื่อดังกล่าว ดังตัวอย่าง

> *ท่านยมบาลบอกนางว่า วิญญาณของนางจะไปผุดไปเกิดเป็นคนยังไม่ได้ เพราะนางมีบาปติดตัวอยู่ นางขโมยเงินมายี่สิบบาท นางต้องชดใช้กรรม ดังนั้นนางจึงไปเกิดเป็นหมาตัวหนึ่ง*
>
> *(จอนิ โอโดเชา. 2552: 61)*

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “นางบาป” ตัวละครหญิงสาวได้ขโมยเงินของเจ้านาย เมื่อตายจึงตกนรก และกลับมาชดใช้กรรม เกิดมาเป็นสุนัข ชาวปกาเกอะญอก็มีความเชื่อดังกล่าว จึงมีการถือศีล ไม่ประพฤติผิด ปฏิบัติธรรมตามคำสอนในพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับชาวไทยพุทธ

2.1.2) ความเชื่อเกี่ยวกับเลขมงคล

ชาวปกาเกอะญอมีความเชื่อเกี่ยวกับเลขมงคล คือ เลข 7 ซึ่งมีความหมายเกี่ยวข้องกับหลายมิติ เช่น การนับเวลาตามปฏิทิน ข้างขึ้นข้างแรม แผ่นดิน 7 ชั้น แผ่นฟ้า 7 ชั้น ชาวปกาเกอะญอจึงถือว่าเลข 7 เป็นเลขมงคล (ศิวกร โอโดเชา. 2559: สัมภาษณ์) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏความเชื่อดังกล่าว ดังตัวอย่าง

> *ยังมีครอบครัวหนึ่งที่พ่อแม่ได้ตายจาก ปล่อยลูกชายทั้งเจ็ดกลายเป็นเด็กกำพร้า...คืนวันที่เจ็ดนั้นเอง ขณะนั่งร้านบนต้นไม้น้องชายก็ได้ยินเสียงช้างตกหลุมอีก เขาจึงลงไปดูปรากฏว่าเป็นช้างเผือก...ระหว่างนั้นพบหญิงสาวเดินออกมาจากงา จึงพากันไปให้ถึงที่ราบเจ็ดที่ ดอยเจ็ดดอย ห้วยเจ็ดห้วย*
>
> *(จอนิ โอโดเชา. 2552: 24)*

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “ชายเจ็ดพี่น้อง” ในนิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอจะใช้เลขเจ็ดเป็นส่วนใหญ่ เช่น คนเจ็ดคน วันที่เจ็ด เจ็ดห้วย เจ็ดดอย ฯลฯ ในความเป็นจริงนั้น ชาวปกาเกอะญอก็เชื่อว่าเลขเจ็ดเป็นเลขนำโชคเป็นเลขมงคล การกระทำ หรือการกำหนดสิ่งต่าง ๆ มักจะเป็นเลขเจ็ดเสียส่วนใหญ่

2.1.3) ความเชื่อเกี่ยวกับขวัญ

กะเหรี่ยงมีความเชื่อเกี่ยวกับขวัญว่า ทุกคนมีขวัญประจำกาย และทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองให้เจ้าของมีความสุข หากขวัญของเราท่องเที่ยวไปตามที่ต่าง ๆ ไม่อยู่กับเนื้อกับตัวของตนเอง และอาจไม่พบกับสิ่งที่ไม่ดี อาทิ ภูตผีวิญญาณจับเอาไว้ จะทำให้เจ้าของขวัญเจ็บป่วยถึงแก่ชีวิตได้ (ศิริธร สาวเสม. 2555: 31) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏความเชื่อดังกล่าว ดังตัวอย่าง

ยักษ์สังเกตเห็นว่าเด็กชายกินข้าวนิดเดียว ยักษ์สองผัวเมียเลยคิดว่าเด็กคงตกใจ <u>ขวัญหนี</u> หรือเปล่า ดังนั้นวันรุ่งขึ้นก็มัดมือเรียกขวัญให้

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 87)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “แม่เป็นปลา พ่อเป็นน้ำ” ในเรื่องเป็นการกล่าวถึงยักษ์ที่คิดว่าขวัญของเด็กชายหนีหายไป จึงทำพิธีเรียกขวัญให้ในความเป็นจริงนั้นชาวปกาเกอะญอก็มีความเชื่อเกี่ยวกับขวัญเช่นกัน โดยจะออกมาในรูปแบบพิธีกรรม เช่น การเรียกขวัญตอนเกิด การเรียกขวัญปีใหม่ เป็นต้น

2.1.4) ความเชื่อเกี่ยวกับผี และอมนุษย์

กะเหรี่ยงดั้งเดิมจะมีความเชื่อเกี่ยวกับผี และอมนุษย์ โดยจะมีการนับถือผีผ่านพิธีกรรมการบวงสรวงเซ่นไหว้ต่าง ๆ เช่นความเชื่อเรื่องขวัญ หรือกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีการเซ่นเจ้าที่บอกกล่าวบรรพชนให้ค้ำจุน ช่วยให้การดำเนินชีวิตเจริญรุ่งเรือง มีความสุขสบาย จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอพบว่า ปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับผี และอมนุษย์ ดังนี้

ก. ผี จากการศึกษานิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอพบว่า มีการเล่าถึง “ผี” ในนิทานแต่ละเรื่องจะเห็นได้ดังตัวอย่าง

คนเลี้ยงควายรู้ตัวว่าจะต้องตายจึงรีบขึ้นม้าควบจากไป เขาคิดว่าต้องหนีไปเพื่อ<u>ผี</u>จะตามมาฆ่าไม่ทัน แต่แล้วเขาก็หนีไม่รอด เพราะเขาผิดคำสัญญาจึงถูก<u>ผี</u>ทวงเอาวิญญาณไป

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 21)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “คนเลี้ยงควาย” ได้กล่าวถึงผีที่จะมาทวงวิญญาณ เนื่องจากคนเลี้ยงควายผิดสัญญาที่เคยให้ไว้ว่าจะไม่เล่าความลับกับใคร จะเห็นได้ว่าบริบททางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอมีความเชื่อเกี่ยวกับผี ในอดีตชาวปกาเกอะญอนับถือผี มีความเคารพ และเกรงกลัวผีมาก ถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมบวงสรวงต่าง ๆ ในสัมคมปกาเกอะญอจึงปรากฏผีต่าง ๆ เช่น ผีน้ำ ผีฝาย ผีป่า ผีเขา ฯลฯ หากกระทำผิดต่อจารีต ประเพณี จะเชื่อว่าทำผิดต่อผีนั้น ๆ ด้วย จะมีการทำพิธีขอขมาต่อผี นิทานจึงเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอน และปลูกฝังวัฒนธรรม จารีต ประเพณีอย่างหนึ่งให้แก่เด็กในกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ

ข. ยักษ์ จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอพบว่า นิทานมีการนำ “ยักษ์”มาใช้เป็นตัวละครดำเนินเรื่องในนิทานอยู่จำนวนมาก จะเห็นได้ดังตัวอย่าง

หมู่บ้านนี้มี<u>ยักษ์</u>มากินคนหลายครั้งหลายหนแล้ว คนต้องหลบหนีให้ดี เพราะคนสู้ยักษ์ไม่ได้ มีแต่คีเล่กรู่เท่านั้นพอที่จะสู้กับยักษ์ได้

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 47)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “เด๊าะเซ่อก๊ะ (ยักษ์)” ในเรื่องได้ใช้ยักษ์มาเป็นตัวละครปฏิปักษ์กับคีเล่กรู่เป็นตัวละครเอก ในเรื่องชาวบ้านหวาดกลัวยักษ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากยักษ์จะมากินชาวบ้านอยู่เป็นประจำ ตอนท้ายเรื่องตัวละครเอกได้เกิดการต่อสู้จนยักษ์ตายในที่สุด สังเกตได้ว่านิทานปกาเกอะญอปรากฏตัวละคร “ยักษ์” ในหลายเรื่อง จะมีทั้งยักษ์ฝ่ายดี และฝ่ายร้าย แต่ปฏิกิริยาของตัวละครชาวบ้านก็จะแสดงความหวาดกลัวยักษ์ในทุกเรื่อง สะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องยักษ์ในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอได้อย่างชัดเจน ตัวละคร “ยักษ์” จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ผู้ใหญ่ใช้สอนเด็กให้เกิดความเกรงกลัว ไม่กล้ากระทำผิดกฎ หรือจารีตของกลุ่มผ่านตัวบทนิทานพื้นบ้าน

2.2) ภาษา

ภาษากะเหรี่ยงจัดอยู่ในตระกูลธิเบต-พม่า ลักษณะโครงสร้างประโยค และคำ เหมือนกับภาษาไทย คำในภาษากะเหรี่ยงมีทั้งคำพยางค์เดียว สองพยางค์ และหลายพยางค์ การสร้างคำประสมก็เหมือนกับภาษาไทย กล่าวคือ มีส่วนขยายตามหลัง โครงสร้างประโยคเป็นแบบ ประธาน กริยา กรรม (ศิริธร สาวเสม. 2555: 90) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอ สามารถแบ่งภาษาปกาเกอะญอได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ภาษาเกี่ยวกับคำเรียกบุคคล คำเรียกเครื่องมือเครื่องใช้ คำเรียกพืช และคำเรียกสัตว์ ดังต่อไปนี้

2.2.1) คำเรียกบุคคล คือ คำที่กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอใช้เรียกบุคคล

2.2.1.1) พีหมื่อแม จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏคำว่า “พีหมื่อแม” ดังตัวอย่าง

รุ่งเช้าตื่นขึ้นมาก็มองดูไปรอบ ๆ เห็นว่า<u>พีหมื่อแม</u>อาศัยอยู่ในโพรงไม้ ไม่มีบ้าน ทั้งสองจึงคุยกันว่าเราน่าจะสร้างบ้านเล็ก ๆ ให้<u>พีหมื่อแม</u>อยู่

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 123)

จากตัวอย่างข้างต้น พบคำว่า “พีหมื่อแม” หมายถึง แม่ม่าย หรือหญิงม่าย จะพบคำนี้เป็นจำนวนมากในนิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอ ตัวละครในเรื่องมักจะเป็นหญิงม่ายที่คอยให้ความช่วยเหลือตัวละครเอก

2.2.1.2) หน่อ จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏคำว่า “หน่อ” ดังตัวอย่าง

<u>หน่อ</u>วาเลอที เป็นลูกสาวคนเดียวของพ่อแม่ ซึ่งยากจนไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีไร่นา

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 119)

จากตัวอย่างข้างต้น พบคำว่า “หน่อ” หมายถึง นาง หรือนางสาว เป็นคำนำหน้าชื่อของเพศหญิงชาวปกาเกอะญอ เช่น หน่อวาเลอที หน่อเส่อดา เป็นต้น ส่วนคำนำหน้าเพศชายจะใช้คำว่า “พา” เช่น พามีฉุ พาเค เป็นต้น

2.2.2) คำเรียกเครื่องมือเครื่องใช้ คือ คำที่กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอใช้เรียกเครื่องไม้เครื่องมือ

2.2.2.1) ก๋วย จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏคำว่า “ก๋วย” ดังตัวอย่าง

ผู้เฒ่าผู้แก่ก็บอกให้เอาดินมาใส่สามก๋วย เขาก็ไปแบกดินมาใส่ที่พื้นหินสามก๋วย ผู้เฒ่าผู้แก่บอกให้ไปเก็บเศษไม้ เศษหญ้า เศษใบไม้มาสามก๋วย เขาก็ไปเก็บมาใส่

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 55)

จากตัวอย่างข้างต้น พบคำว่า “ก๋วย” หมายถึง ภาชนะสำหรับใส่ของ คล้ายกระบุง หรือตะกร้าแต่มีขนาดใหญ่ และสูงกว่า ทำมาจากไม้ไผ่ ใช้สำหรับแบกโดยมีเชือกคาดไว้ที่หัวให้ก๋วยอยู่บนหลัง ปัจจุบันยังใช้อยู่ทั่วไปในหมู่บ้านปกาเกอะญอ

2.2.2.2) กี๊เส่อรอ จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏคำว่า “กี๊เส่อรอ” ดังตัวอย่าง

ตามอบกี๊เส่อรอกับชายหนุ่ม พร้อมกำชับว่า ถ้ายังไม่มีครอบครัวห้ามเปิด จะเปิดได้ก็ต่อเมื่อเขามีครอบครัวแล้วเท่านั้น

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 88)

จากตัวอย่างข้างต้น พบคำว่า “กี๊เส่อรอ” หมายถึง กระเป๋าสะพาย สานด้วยไม้ไผ่ เป็นภาชนะที่บรรจุของที่มีขนาดเล็กและละเอียด เช่น ข้าว เมล็ดข้าวโพด เกลือ เป็นต้น

2.2.3) คำเรียกพืช คำที่กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอใช้เรียกพืช

2.2.3.1) สะดุยซา จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏคำว่า “สะดุยซา” ดังตัวอย่าง

พีหมือแม ขอให้เอานางไปฝังไว้ที่ระหว่างต้นสะดุยซา

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 126)

จากตัวอย่างข้างต้น พบคำว่า “สะดุยซา” หมายถึง ต้นมะเดื่อ ในเรื่องเป็นต้นไม้ที่ใช้บอกตำแหน่งหลุมฝังศพของพีหมือแม

2.3) การเลี้ยงชีพและการดำเนินชีวิต

ชาวกะเหรี่ยงมีความคิด ความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ และสิ่งคุ้มครองธรรมชาติ การดำเนินชีวิตของคนกะเหรี่ยงในเรื่องการทำมาหากินจึงอยู่ในลักษณะพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลต่อกัน ดังนั้นการประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับเรื่องเกษตรกรรม (ศิริธร สาวเสม. 2555: 39) จากการศึกษานิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอ สามารถแบ่งการเลี้ยงชีพ และการดำเนินชีวิตได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ การทำไร่ การเลี้ยงสัตว์ การรับจ้าง และการทอผ้า ดังต่อไปนี้

2.3.1) การทำไร่ เป็นอาชีพหลักของชาวกะเหรี่ยง เช่น ไร่ข้าว ข้าวโพด มัน พริก มะเขือ เป็นต้น สมัยก่อนเป็นการปลูกเพื่อบริโภค และการแบ่งขาย สำหรับการปลูกสับปะรดเพิ่งมานิยมภายหลัง (ศิริธร สาวเสม. 2555: 40) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏการทำไร่ ดังตัวอย่าง

เขาปลูกข้าว ปลูกฟัก ซึ่งเมล็ดพันธุ์ข้าวกับเมล็ดพันธุ์ฟักที่มีน้อยนิดก็หมดพอดีกับพื้นที่เล็ก ๆ นั้น เด็กกำพร้าเฝ้าดูแลทุกวัน ทำร้านให้ฟัก ทำก๋วยเล็ก ๆ มาห่อลูกฟักไว้อย่างดี

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 55)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “นางเก้งขาว” ในเรื่อง ตัวละครได้เตรียมการปลูกข้าว และฟัก โดยมีเมล็ดพันธุ์จากที่พ่อแม่ทิ้งไว้ให้ก่อนเสียชีวิต ในความเป็นจริงปกาเกอะญอก็มีการทำการเกษตรเช่นกัน เป็นอาชีพหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ พืชส่วนใหญ่ที่นิยมปลูก คือ ข้าว เพราะเป็นอาหารหลัก

2.3.2) การเลี้ยงสัตว์ เป็นอาชีพรองของชาวกะเหรี่ยง เช่น การเลี้ยงวัว การเลี้ยงควาย เป็นต้น (ศิวกร โอ่โดเชา. 2559: สัมภาษณ์) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏการเลี้ยงสัตว์ ดังตัวอย่าง

หนุ่มกำพร้าได้เหาะมาถึงเมืองเมืองหนึ่ง ด้วยความหิวเขาจึงเหาะลงมาที่เมืองนั้น คิดว่าจะหาอาหารกินที่นั่น แต่เขาก็เห็นหนุ่มเลี้ยงวัวเลี้ยงควายมาออกันอยู่หน้าประตูมากมายเต็มไปหมด

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 36)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “เด็กกำพร้าจ่อจ่อปี๊” ในเรื่องหนุ่มกำพร้าได้เห็นคนเลี้ยงวัวเลี้ยงควายเป็นจำนวนมากในความเป็นจริงนั้นอาชีพเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพรองจากการทำไร่ สัตว์ที่นิยมเลี้ยง คือ วัวและควาย

2.3.3) การรับจ้าง เป็นอาชีพที่ชาวกะเหรี่ยงเพิ่งมานิยมภายหลัง (ศิริธร สาวเสม. 2555: 40) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏการรับจ้าง ดังตัวอย่าง

นานมาแล้ว เมื่อครั้งที่คนในหมู่บ้านนิยมออกไปรับจ้างในเมือง ได้มีหญิงคนหนึ่งไปเป็นลูกจ้างทำงานบ้านให้กับพ่อเลี้ยงคนหนึ่งซึ่งมีฐานะร่ำรวย

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 61)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “นางบาป” บ่งบอกว่าชาวปกาเกอะญอในยุคนั้นนิยมออกจากหมู่บ้านไปทำอาชีพรับจ้างในเมือง สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

2.3.4) การทอผ้า ชาวกะเหรี่ยงนิยมทอผ้า มักทำหลังจากว่างจากการทำไร่ ทำสวน บางคนทอไว้สำหรับใส่ในงานพิธีสำคัญ หรือทอให้กับลูกหลาน ญาติพี่น้องเป็นของขวัญ (ศิริธร สาวเสม. 2555: 40) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏการทอผ้า ดังตัวอย่าง

ตะโฮวาทอเสื้อตัวใหม่ให้หัวใส่...จวบจนทอเสร็จแล้วเธอก็นำไปให้ผู้เฒ่าผู้แก่ดู พวกเขาตกตะลึงและพากันบอกว่ามันเป็นเสื้อที่งดงามมาก

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 56)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “นางเก้งขาว” ในเรื่องนางตะโฮวาได้ทอเสื้อให้แก่สามี การทอเสื้อของนางมีความสวยงามอย่างมาก ในความเป็นจริงนั้นชาวปกาเกอะญอนิยมทอผ้าหลังจากที่ว่างจากการทำไร่ทำนา เสื้อผ้าของปกาเกอะญอล้วนแต่มีความหมายที่สื่อออกมา เช่น วัยเด็ก วัยหนุ่ม วัยสาว วัยชรา จะมีสี และลวดลายที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งเสื้อผ้ายังเป็นสิ่งสำคัญที่บ่งบอกความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์อีกด้วย

2.4) ประเพณี

ประเพณีของชาวกะเหรี่ยงจะมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ความเชื่อ และศาสนา เนื่องจากกะเหรี่ยงมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติมาโดยตลอด จึงมีประเพณีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ (ศิริธร สาวเสม. 2555: 106) จากการศึกษานิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอ สามารถแบ่งประเพณีได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ การผูกมือรับขวัญ การทำศพ และการบวช ดังต่อไปนี้

2.4.1) การผูกมือรับขวัญ

กะเหรี่ยงมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องขวัญ จึงเกิดประเพณีการผูกมือรับขวัญขึ้น อาทิ ผูกมือรับขวัญตอนเกิด ผูกมือรับขวัญเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ผิดปกติให้แก่คนในครอบครัว ผูกมือรับขวัญปีใหม่ (ศิวกร โอ่โดเชา. 2559: สัมภาษณ์) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏการผูกมือรับขวัญ ดังตัวอย่าง

เด็กกำพร้าอยู่กับเจ้าฟ้าบนสวรรค์ จนตรบหนึ่งปีเด็กกำพร้าอยากกลับบ้าน เจ้าฟ้าก็อนุญาต ให้กลับ เมื่อกลับมาถึงบ้าน ยายเห็นหลานก็ดีใจมาก มามัดมือให้

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 73)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “ผีขาเขียว” ในเรื่องยายทำพิธีมัดมือให้แก่หลานที่ประสบเจอเรื่องร้าย ๆ ในความเป็นจริงนั้นชาวปกาเกอะญาก็มีพิธีกรรมมัดมือ หรือการผูกมือ เป็นพิธีกรรมที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องขวัญ กระทำขึ้นเพื่อเป็นการปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย และสร้างสิริมงคลให้แก่ชีวิต

2.4.2) การทำศพ

การจัดงานศพของชาวกะเหรี่ยงเป็นงานที่สำคัญที่สุดในชีวิตของชาวกะเหรี่ยง พี่น้องเพื่อนฝูง และคนรู้จัก แม้จะอยู่กันต่างหมู่บ้านก็จะมาร่วมงานกัน ถ้าใครไม่ไปงานศพถือว่าเป็นคนใจดำ มีการสวดแปรธาตุ และขับลำนำเล่นดนตรี เพื่อคลายจากความโศกเศร้า การจัดการกับศพมีทั้งการฝัง และการเผา (พีระชัย ลี้สมบูรณ์ผล. 2539: 142-145) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏการทำศพ ดังตัวอย่าง

ก่อนตายพี่หมื่อแมก็ได้สั่งเสียให้เจ๊าะโพ่แค และเจ๊าะเชช่วยนำศพของนางไปฝังไว้ใกล้ ๆ กับเจ่อลี สามีของนางที่ตายไปก่อนหน้านี้

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 126)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “หนุ่มกำพร้ากับหนุ่มผู้กล้า” ซึ่งตัวละครมีการทำศพให้แก่แม่ม่าย โดยการนำไปฝัง ในการเป็นจริงชาวปกาเกอะญอมีการทำศพทั้งแบบฝัง และเผา จะกระทำกันในป่าช้าเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ที่สุด เพราะมีความเชื่อว่าเป็นที่อยู่ของผีบรรพบุรุษ

2.4.3) การบวช

การบวช เป็นประเพณีที่ชาวปกาเกอะญอรับมาจากชาวไทยพื้นราบ ตั้งแต่ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย (ศิริธร สาวเสม. 2555: 29) จากการศึกษานิทานปกาเกอะญอปรากฏการบวช ดังตัวอย่าง

เจ้าฟ้าลงมายังลานประหารแล้วจัดพิธีบวชให้เตมิญะ เตมิญะก็เข้าใจได้ทันทีว่า การบวชเป็นหนทางที่จะได้ใช้ชีวิตตามวิถีทางที่ดีงาม โดยไม่ต้องก่อกรรมทำเวรต่อไป

(จอนิ โอโดเชา. 2552: 53)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นความตอนหนึ่งจากเรื่อง “เตมิญะ” ในเรื่องเจ้าฟ้า หรือเทวดาลงมาจัดพิธีบวชให้แก่เตมิญะ ชาวเมืองเลื่อมใสต่างก็พากันบวช จนกลายเป็นเมืองพุทธในที่สุด ในความเป็นจริงชาวปกาเกอะญอก็มีประเพณีการบวชเช่นกัน โดยเฉพาะผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ มีชาวปกาเกอะญอจำนวนมากที่นับถือศาสนาพุทธแบบชาวไทยพื้นราบ จึงมีพระสงฆ์และวัดอยู่ในชุมชน

จากข้างต้นสรุปได้ว่า วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับทางวัตถุปรากฏ 4 ประเภทหลัก ได้แก่ ด้านความเชื่อ ด้านภาษา ด้านการเลี้ยงชีพ และการดำเนินชีวิต และด้านประเพณี สิ่งเหล่านี้สะท้อนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอผ่านตัวบทนิทานพื้นบ้านได้อย่างชัดเจน

6. การอภิปรายผล

จากการศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน พบว่าวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับทางวัตถุปรากฏ 5 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) เครื่องมือเครื่องใช้ พบประเภทของภาชนะใส่ของ เช่น กระบอกน้ำ แช่กี๊เส่อรอ และก๋วย ส่วนเครื่องมือในการประกอบอาชีพ เช่น เสียม ลอบ เบ็ด และอวน 2) พาหนะ พบพาหนะที่เป็นสัตว์ เช่น ช้าง ม้า ส่วนพาหนะที่ประดิษฐ์ขึ้น เช่น เกวียน 3) อาหารและเครื่องดื่ม พบอาหารที่เป็นวัตถุสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ เช่น ไก่ หมู และเหล้า 4) เครื่องดนตรี พบฆ้อง และระนาดปวอแควะ และ 5) เครื่องแต่งกาย ซึ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอได้เป็นอย่างดี

ในด้านวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับทางวัตถุปรากฏ 4 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) ด้านความเชื่อ พบความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเลขมงคล และความเชื่อเกี่ยวกับขวัญ 2)ด้านภาษา พบคำเรียกบุคคล คำเรียกเครื่องมือเครื่องใช้ และการเรียกพืช 3) ด้านการเลี้ยงชีพ และการดำเนินชีวิต พบการทำไร่ การเลี้ยงสัตว์ การรับจ้าง และการทอผ้า 4) ด้านประเพณี พบการผูกมือรับขวัญ การทำศพ และการบวช สิ่งเหล่านี้สะท้อนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอผ่านตัวบทนิทานพื้นบ้านได้อย่างชัดเจน

จากข้อสรุปทำให้เห็นว่านิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอปรากฏวัฒนธรรมที่รับมาจากชาวไทยพื้นราบ เห็นได้จากผลการศึกษาในด้านความเชื่อที่เกี่ยวกับศาสนา ที่ปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับศานาพุทธ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด การชดใช้กรรม นรก สวรรค์ นอกจากนี้ยังเห็นได้จากประเพณีการบวชที่ปรากฏในนิทาน ซึ่งแต่เดิมชาวปกาเกอะญอนับถือผี เมื่อมีการติดต่อสื่อสารกันจึงเกิดการรับวัฒนธรรมจากชาวไทยพื้นราบ เกิดการผสมผสานกลมกลืนจนกลายเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ กล่าวคือ มีทั้งความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับผีและนับถือพระพุทธศาสนาไปพร้อมกัน นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ จากการศึกษาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับทางวัตถุ พบสิ่งที่เกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็น ภาชนะ อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ และอาวุธ สะท้อนให้เห็นว่าชาวปกาเกอะญอมีการใช้ชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ เครื่องใช้ไฟฟ้า หรือเครื่องอำนวยความสะดวกยังมีไม่มาก กลุ่มชาติพันธุ์จึงเกิดภูมิปัญญาในการประดิษฐ์คิดค้นโดยใช้วัสดุทางธรรมชาติมาสร้างเป็นเครื่องไม้เครื่องมือ

การศึกษาวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับทางวัตถุ ในด้านการเลี้ยงชีพและการดำเนินชีวิต พบว่า นอกจากอาชีพการทำไร่ ทำนา การเลี้ยงสัตว์ การล่าสัตว์ และการทอผ้า เป็นอาชีพดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ ยังปรากฏอาชีพรับจ้างในนิทานหลายเรื่อง สะท้อนให้เห็นว่า ในช่วงเวลาที่กำเนิดนิทานมีชาวปกาเกอะญอเปลี่ยนอาชีพจากการทำการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ มาประกอบอาชีพรับจ้าง เพราะอาจเกิดจากความคิด ความเชื่อที่ว่าอาชีพรับจ้างในเมืองจะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าอาชีพดั้งเดิมของตน

ในด้านภาษา พบภาษาที่ใช้เรียกบุคคล คำว่า “พีหมื่อแม” หมายถึง แม่หม้าย มากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าในสังคมปกาเกอะญอจะมีสตรีที่มีสถาพภาพเป็นม่ายจำนวนมาก เพราะชาวปกาเกอะญอมีธรรมเนียมปฏิบัติแบบผัวเดียวเมียเดียว เมื่อสามีเสียชีวิต หรือจบความสัมพันธ์กัน สตรีชาวปกาเกอะญาจึงมีสถานภาพเป็นหญิงม่ายเสียส่วนใหญ่ อีกทั้งยังมีธรรมเนียมที่ว่าถ้าหากบ้านใดมีผู้เสียชีวิตต้องรื้อบ้าน ถ้าเป็นชายจะรื้อเฉพาะฝากั้นห้อง แต่ถ้าเป็นหญิงจะรื้อทั้งหลัง เพราะถือว่าผู้หญิงเป็นเจ้าของบ้าน ดั้งนั้นหญิงม่ายจึงแยกตัวออกไปอยู่ผู้เดียวเพื่อไม่ให้ลูกหลานต้องรื้อบ้านตนเอง ในสังคมปกาเกอะญอจึงให้ความสำคัญกับหญิงม่ายเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นบุคคลที่น่าสงสาร

จะเห็นได้ว่านิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอแต่ละเรื่องปรากฏวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับทางวัตถุ เหล่านี้สะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเด่นชัด ทำให้เห็นความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอที่ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ ป่า และสรรพสัตว์ จึงทำให้เกิดภูมิปัญญา และพิธีกรรมความเชื่อที่เป็นเฉพาะกลุ่ม กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอจึงมีอัตลักษณ์ของกลุ่มที่โดดเด่น และน่าสนใจ กล่าวได้ว่านิทานพื้นบ้านปกาเกอะญอถือเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่นำเสนอตัวตนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ปกาเกอะญอออกมาได้อย่างชัดเจน

7. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะวัฒนธรรมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษาในประเด็นโลกทัศน์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอะญอ หรือศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เพื่อให้เห็นวิธีคิดและการมองโลกของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว

8. กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคุณศิวกร โอโดเชา และพะตีจอนิ โอโดเชา ปราชญ์ชาวบ้านและผู้เขียน ที่ให้โอกาสผู้ศึกษาในการสัมภาษณ์ และให้ความรู้ในเชิงลึก ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สำเนียงงาม ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทความนี้ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากแก่ผู้ศึกษา

9. เอกสารอ้างอิง

ขวัญชนก นัยจรัญ. (2557). “วิเคราะห์ภาพสะท้อนค่านิยมของไทยจากนิทานพื้นบ้าน” **มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** 33, 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม): 233-258.

จอนิ โอโดเชา. (2547). **กำพร้าขนนก.** กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.

_____. (2552). **แม่เป็นปลา พ่อเป็นน้ำ**. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.

_____. (2559). ปราชญ์ชาวบ้าน หมู่บ้านหนองเต่า อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม.

ณัฏฐ์ชรัชช์ สาระหงษ์ และคณะ. (2561). “ศักยภาพทางวัฒนธรรมของชาวกาเกอะญอ: พลวัตการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน” **วิชาการเครือข่ายบัณฑิตวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ** 8 ,14 (มกราคม-มิถุนายน): 87-102.

ณัฐพส วังวิญญู. (2547). “คำนำถึงพะตีจอนิ” ใน **กำพร้าขนนก**, หน้า 14-17. วัลลภา แวน วิลเลี่ยนส์วาร์ด และคณะ. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.

บือพือ. (2543). **ชีวิตข้าปกาเกอะญอ**. กรุงเทพฯ: สารคดี.

พีระชัย ลี้สมบูรณ์ผล. (2539). **ดนตรีของชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี**. ปริญญานิพนธ์ ศิลปมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

พ้อเลป่า. (2536). **คนปกาเกอะญอ.** กรุงเทพฯ: ปัจจุบัน.

สร้อยแก้ว คำมาลา. (2552). “จากสำนักพิมพ์” ใน **แม่เป็นปลา พ่อเป็นน้ำ**, หน้า 8-9. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.

มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะวิทยาการจัดการ. (2556). **ทุ่งนา ป่าสน คนดอย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เมตตา วิวัฒนานุกูล. (2548). **การสื่อสารต่างวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริธร สาวเสม. (2555). **ดนตรีกะเหรี่ยง กรณีศึกษาหมู่บ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี**. ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามนุษยดุริยางควิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ.

ศิวกร โอโดเชา. (2559). ปราชญ์ชาวบ้าน หมู่บ้านหนองเต่า อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม.

เอื้อมพร จรนามล. (2556). “โลกทัศน์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา” **มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** 3, 1 (กันยายน-ธันวาคม): 28-38.